

[První Kulturní fórum Ústeckého kraje aneb Máme ESO v rukávu \[1\]](#)

Autor:

- [ANDREE, Zdenka](#) [2]

Číslo:

- [2019, ročník 28, číslo 2](#) [3]

Rubrika:

- [Trendy v knihovnách](#) [4]

Klíčová slova:

- [role knihoven](#) [5], [rozvoj knihoven](#) [6], [vzdělávání v knihovnách](#) [7]

[Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem](#) [8] uspořádala pro pracovníky kulturních a vzdělávacích institucí a zástupce jejich zřizovatelů, odbornou veřejnost, akademické pracovníky, studenty i další zájemce [první Kulturní fórum Ústeckého kraje](#) [9]. Akce proběhla od 19. do 20. června 2019, byla zaměřena na roli kulturních institucí ve vzdělávání a nesla podnázev *Máme ESO v rukávu*. Finančně ji podpořil Ústecký kraj a záštitu nad ní převzali místopředseda Senátu Parlamentu ČR a předseda komise pro výchovu a vzdělání Jiří Růžička, hejtman Ústeckého kraje Oldřich Bubeníček, ministr kultury Antonín Staněk a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

Odborné části konference předcházel ve středu 19. června společenský večer na půdě pořádající knihovny. Ivo Jahelka hostům zahrál několik svých songů, včetně nového knihovnického, a pokřtil publikaci [Století knihoven](#) [10], kterou Severočeská vědecká knihovna vydala jako připomínku 100. výročí zákona o veřejných knihovnách obecních. Hlavním bodem programu bylo slavnostní otevření nového [Poradenského a edukačního centra Studijní a vědecké knihovny v Ústí nad Labem](#) [11], kde bylo možné zhlédnout výstavu moderních učebnic, periodik, odborné literatury a pomůcek. Kromě prezentace moderních vzdělávacích materiálů centrum nabízí také vzdělávací akce, besedy i poradenskou službu odborného garanta pro rodiče, osoby se znevýhodněním, nadané děti i pedagogické pracovníky. Role kmotrů se ujali radní pro kulturu Ústeckého kraje Jitka Sachetová, náměstkyně Národního ústavu pro vzdělávání Jana Zapletalová, prorektor pro vnější vztahy Univerzity J. E. Purkyně Pavel Doulík a ředitel Odboru předškolního, základního, základního uměleckého a speciálního vzdělávání Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy Jaroslav Faltýn.

[12]

Ivo Jahelka křtí publikaci Století knihoven, kterou vydala Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem (foto: Jiří Škoda)

[13]

Slavnostní otevření Poradenského a edukačního centra Severočeské vědecké knihovny v Ústí nad Labem (foto: Jiří Škoda)

[14]

Poradenské a edukační centrum Severočeské vědecké knihovny v Ústí nad Labem (foto: Jiří Škoda)

Čtvrtek 20. června byl věnován samotné konferenci, která probíhala v Císařském sále [Muzea města Ústí nad Labem](#) [15]. Moderátor, ředitel Městské knihovny v Praze Tomáš Řehák, hned v úvodu připomněl loňský ústecký kulatý stůl [Knihovna – věc veřejná](#) [16] a slib podpisu memoranda o spolupráci mezi Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstvem kultury, který tu byl vysloven. Mezi pozvanými hosty byl i tentokrát ředitel Odboru umění a knihoven Ministerstva kultury Milan Němeček, jenž následně přiblížil současný stav věci: vše je zatím stále v běhu, mezi ministerstvy během roku proběhlo několik schůzek i za účasti zástupců knihoven; konečnou podobu memoranda se jim však sestavit nepodařilo. Nyní byl ustaven expertní tým, poprvé se sejde po prázdninách a vytvoří nové, šířeji pojaté memorandum o vzájemné spolupráci.

[17]

Pohled do publika v Císařském sále Muzea města Ústí nad Labem (foto: Filip Jarolímek)

[18]

Milan Němeček přibližuje osud memoranda o spolupráci mezi Ministerstvem kultury a Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (foto: Filip Jarolímek)

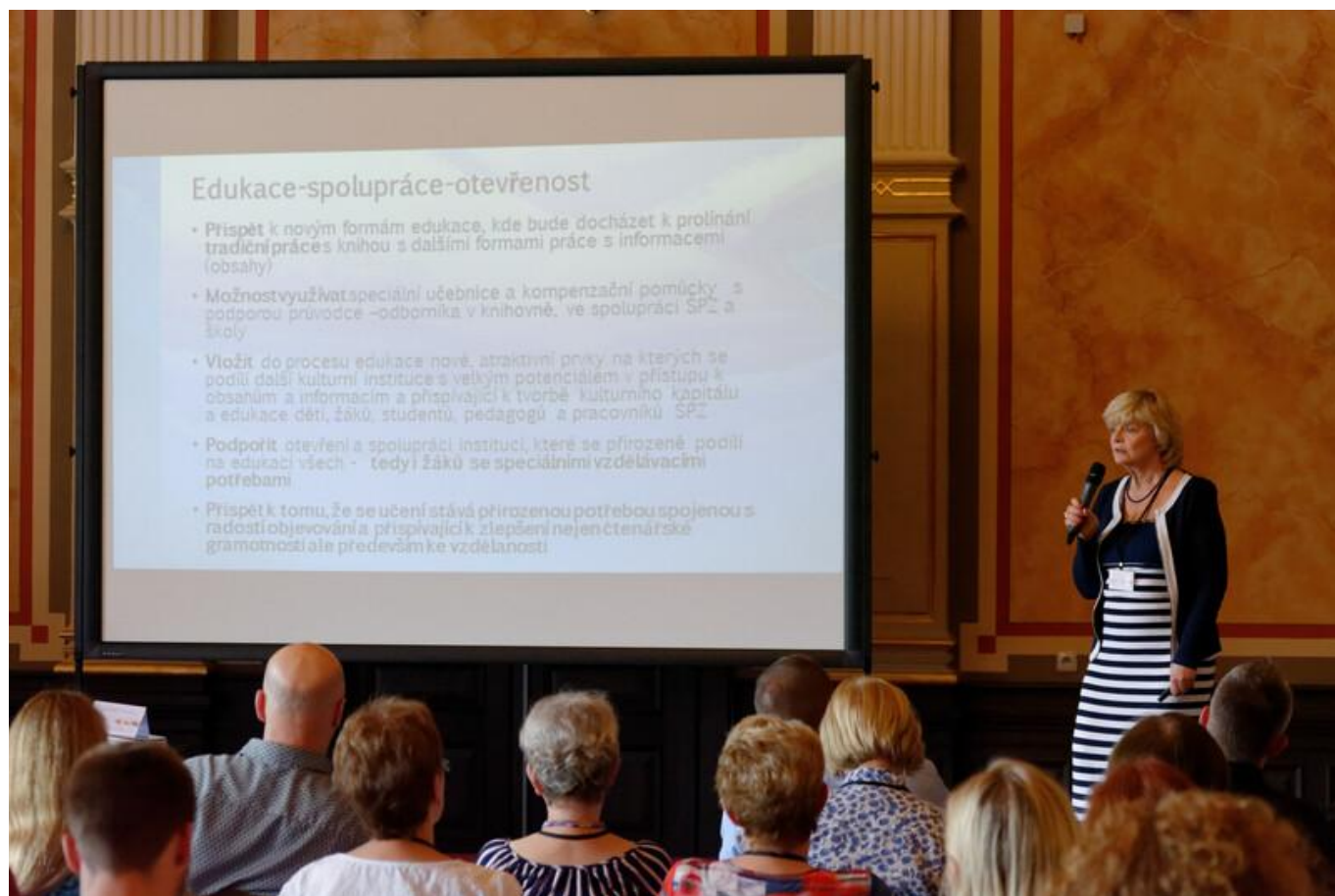
Po úvodních zdavicích dostali slovo samotní přednášející, témata příspěvků se točila zejména kolem otázky celoživotního vzdělávání a úlohy i příležitostí, jež nová informační doba přináší kulturním institucím – knihovnám, muzeím, galeriím: na co by se v důsledku změn souvisejících se čtvrtou průmyslovou revolucí měly zaměřit, které klíčové kompetence pro život rozvíjet, s kým spolupracovat.

Jako první promluvil Lukáš Rejchrt ze společnosti Edhance. Vysvětlil, co znamená zmíněný termín průmysl 4.0 a co s sebou nese pro současného člověka. Digitalizace, umělá inteligence, automatizace, procesy dobře známé i knihovnám, rychle mění dnešní svět, přinášejí významný posun v pohledu na klíčové kompetence důležité pro život a vyžadují nový pohled na celý systém vzdělávání. Rejchrt zdůraznil, že až 65 % lidí bude v blízké době pracovat v oborech, které dnes ještě neexistují. Nemá tedy příliš smysl věnovat se vzdělávání úzce zaměřenému na konkrétní obory, důležité je hlavně vychovávat ke schopnosti adaptovat se na změny. Základní výbavou pro doby příští bude znalost angličtiny, digitální kompetence, měkké dovednosti (kritické myšlení, mediální gramotnost) a právě celoživotní učení. A jaká je a může být role kulturních institucí v tomto procesu? Jsou místy otevřenými, veřejnými, nediskriminujícími, nenabízejí něco za něco. Můžou pomáhat vyrovnat se s potřebou celoživotní rekvalifikace, s potřebou celoživotního učení, rozvíjet kreativitu. Mohou učit práci s moderními technologiemi, zaměřit se na mediální gramotnost, pomáhat překonávat digitální propast – a to zejména všem těm, kdo už nemají vazbu na školu, protože především oni potřebují místo, kde lze nové důležité znalosti získávat snadno a bez bariér.

Nad perspektivami spolupráce kulturních institucí, škol a školských poradenských zařízení ve 21. století se zamýšleli další tři řečníci. Tomáš Štefek z Kabinetu informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Masarykovy univerzity položil mj. otázku, co o spolupráci knihoven a škol víme – chybí podle něj výzkumy, které by se věnovaly např. efektivitě edukačních programů či inkluzi v neformálním vzdělávání. I on zdůraznil, že vzdělávání je třeba od paměťového učení směřovat k dovednosti učit se, jako klíčové pro současný a budoucí život vidí zejména kompetence k učení,

k řešení problémů, komunikaci, sociální, občanské, pracovní kompetence. Knihovny mohou být důležitým hráčem na poli informačního vzdělávání díky své husté síti, důvěryhodnosti, místní zakotvenosti, tradici přirozeného místa neformálního vzdělávání už od útlého věku. Alespoň dílčí aktivity navíc probíhají téměř v každé knihovně, neopominutelná je také dostupnost různorodých informačních zdrojů, technologií a samozřejmě odborné znalosti knihovníků. Štefek připomněl, že školy a knihovny sledují společný zájem, jímž je gramotný člověk, schopný obstát v životě a prožít jej kvalitně, byť existují i bariéry, které vzájemnou spolupráci znesnadňují. Cestu vidí ve společných projektech na podporu neformálního vzdělávání, ve spolupráci knihoven a škol na lokální úrovni, v partnerství na úrovni místních i krajských akčních plánů a místních akčních skupin. Jako příklad konkrétní spolupráce knihoven a škol uvedl projekt [Co nebylo v učebnici](#) [19].

Pohledem pedagogickým navázala náměstkyně Národního ústavu po vzdělávání J. Zapletalová. Zamyslela se nad mottem celé akce, konkrétně nad pojmy edukace, spolupráce a otevřenost. Knihovny podle ní mohou přispět k novým formám vzdělávání, kde bude docházet k prolínání tradiční práce s knihou a s dalšími formami práce s informacemi. Mohou obohatit celý proces edukace o nové, atraktivní prvky a přispět k tomu, že učení bude přirozenou potřebou spojenou s radostí z objevování a přispívající ke zlepšení nejen čtenářské gramotnosti, ale celkové vzdělanosti. Jak J. Zapletalová připomněla, nejvíce si pamatujeme to, co prožijeme; proto mají knihovny, muzea i galerie v procesu učení se důležitou roli. Propojování formálního vzdělávání s neformálním přispívá k posilování motivace žáků, rozšiřuje jejich vzdělávání, rozvíjí dovednosti v oblasti komunikace i sociálních a adaptačních mechanismů. Velké možnosti se otevírají např. ve zprostředkování práce s novými technologiemi, využívání informací a datových zdrojů, projektových formách výuky. J. Zapletalová naznačila možný další směr v podpoře zdravotně i sociálně znevýhodněných žáků i žáků mimořádně nadaných, ať už formou zapůjčení edukačních a kompenzačních pomůcek, seznamování s metodami práce s nimi nebo např. poradenství.

[20]

Jana Zapletalová se zamýšlí nad mottem akce (foto: Filip Jarolímek)

Ředitelka Severočeské vědecké knihovny v Ústí nad Labem Jana Linhartová pak představila služby své knihovny a zejména nově otevřené Poradenské a edukační centrum, jež bylo vytvořeno právě s takovým záměrem. Vyslovila také přání, aby se centrum stalo metodickým střediskem pro spolupráci knihoven, škol a školských zařízení, a jako cíl si vytkla propojení rezortů kultury a školství tak, aby se staly platnými a rovnocennými partnery.

Dopolední blok uzavřela diskuze, kterou T. Řehák uvedl slovy Willa Rogerse: „Náš problém není v tom, že toho víme málo. Náš problém je, že mnohé z toho, co víme, není pravda.“ Dnes jsou podle něj platná víc než dřív; školy i knihovny se tomuto faktu snaží čelit, ale úplně to nefunguje. Co tedy s tím? J. Zapletalová znovu připomněla, že jediná cesta je právě v neustálém vzdělávání se a učení, v kritickém myšlení; je třeba dívat se na svět kolem sebe s otevřenými očima. Zazněla otázka z publika, jak se dívá na přípravu pedagogů – očekává se, že pedagogické fakulty budou o krok napřed, aby učitele dobře na praxi připravily, ale změny učebních programů jsou pomalé. J. Zapletalová znovu zdůraznila, že ani absolventi studia učitelství nesmí zapomínat, že se budou muset neustále vzdělávat. Stejně tak to ale platí pro všechny ostatní. V diskusi byl zmíněn i problém nedostatku absolventů knihovnických škol a kvalifikovaných knihovníků v knihovnách vůbec a otázka výše platů. Zajímavý dotaz směřoval k otázce změn klimatu – jak budou na tento problém reagovat kulturní instituce? Přítomní se shodli, že očekávanými cestami je vlastní přístup a příklad a samozřejmě vzdělávání společnosti.

Odpolední blok zahájil Jan Kršňák, který promluvil na téma Digitální média a my. Nejlepší a nejzářivější hra je podle něj sám život – vyzval přítomné, aby si ten svůj zkusili představit jako počítačovou hru. Zamýšlel se především nad rozdílným chápáním světa dnešními dětmi a dospělými. Naše děti neznají svět bez internetu a nechápou, proč by neměly být připojeny pořád. Digitalizaci už nezastavíme, stále přibývají další a další data, ta tvoří dnešní svět. Můžeme se zamyslet nad tím, jak nás ovládají, a zkusit se jim vzepřít, ale současná generace dětí to má zažité, nestresuje je to jako nás. Ostatně každá doba má něco, co děti dělají a rodiče to nechápou a jsou proti; dnes jsou to právě digitální technologie. K otázce nad budoucností knihoven J. Kršňák podotkl, že každý z nás má moc

udělat „něco“, aby do nich lidé chodili, setkávali se tu. Knihovny by měly být hlavně otevřeným bezpečným veřejným prostorem, ten zejména je a bude důležitý; informace si každý vyhledá sám.

Závěrečný blok přednášek byl věnován příkladům dobré praxe. Projekt Ministerstva kultury [Vzdělávat a bavít](#) [21] přijel jako příklad systematické podpory mimoškolního vzdělávání představit Jan Holovský. Cílem projektu je vytvořit z muzeí a galerií živý prostor s kvalitní a širokou nabídkou služeb. Projekt podporuje moderní a inovativní vzdělávání, využívání online nástrojů, usnadňování přístupu do muzeí a galerií, jejich větší otevřenost návštěvníkům. O podpoře vzdělávání v muzejnictví ze strany Ministerstva kultury hovořil J. Holovský i dále, zmínil program [Podpora výchovně vzdělávacích aktivit v muzejnictví](#) [22] a činnost komise náměstka ministra kultury pro edukaci v kultuře. Nastínil také projekt [Vzdělávací programy paměťových institucí do škol](#) [23], na kterém spolupracuje Ministerstvo kultury s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a který má ověřit rozsah a dopad programů zážitkové pedagogiky a oživené historie v muzeích a památnících na zkvalitnění výuky ve školách. Pro školy uvažuje o povinnosti navštívit v rámci výuky společenskovědních předmětů a dějin 20. století program vybraných paměťových institucí, a to s podporou 15 milionů korun ročně na pokrytí nákladů souvisejících s touto návštěvou (cestovné, vstupné, stravné, popř. i ubytování).

Klíčové projekty českého knihovnictví přiblížil předseda SKIP Roman Giebisch. Projekt [S knížkou do života \(Bookstart\)](#) [24] byl v českých knihovnách zahájen pilotním ročníkem 2017/2018. Projekt je zaměřen na vzdělávací, sociální, citový, kulturní a kreativní rozvoj dítěte; jeho cílem je oslovit aktivní rodiče a společně s nimi seznamovat už ty nejmenší děti s knihami a množstvím příběhů a informací v nich. Zároveň pomáhá rodičům v orientaci v nabídce kvalitní literatury pro děti, zprostředkovává jim metodickou podporu, vzdělává je. Pro rodiče a děti jsou připravovány dárkové sady s knihami, manuálem, průkazkou do knihovny, v knihovnách probíhají pravidelná setkání rodičovských skupin, besedy, semináře, autorská čtení, divadelní vystoupení atd. Knihovny tak potvrzují svou nezastupitelnou roli v procesu celoživotního neformálního vzdělávání a vychovávají si nové čtenáře. R. Giebisch nezapomněl ani na další podobně úspěšný projekt [Už jsem čtenář - Knižka pro prvňáčka](#) [25]. Jeho cílem je rozvoj četby od prvních měsíců školní docházky, vytvoření základů pravidelného čtení a potřeba využívat knihovnu. Žáci navštěvují v knihovně vzdělávací lekce a akce na podporu čtenářství, seznamují se s ní a jako odměnu na konci roku získají speciálně vydanou knihu. Tento projekt rozvíjející čtenářskou gramotnost začínal ve školním roce 2008/2009 s finanční podporou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, po třech ročnících od něj ale bohužel ministerstvo ustoupilo.

Lenka Babicová z Univerzity Jana Evangelisty Purkyně přednesla příspěvek o vzdělávacích projektech pro děti a mládež pod hlavičkou [Teen Age University](#) [26]. Od roku 2009, kdy se rozběhl první z projektů s názvem [To je věda, seznamte se](#) [27], jím prošlo přes 15 tisíc žáků základních a středních škol. Cílem aktivit je podnítit a podpořit jejich zájem o vědeckou, výzkumnou a vývojovou činnost. Od roku 2014 se do výuky zapojují studenti Univerzity J. E. Purkyně. Současný projekt [Učíme se učit spolu](#) [28] nabízí v každém semestru cyklus osmi různorodých přednášek určených dětem od sedmi do dvanácti let. Vše probíhá jako simulace vysokoškolského studia; úspěšné absolventy přednášek a workshopů čeká slavnostní promoce.

[Třetí věk](#) [29] je úspěšný vzdělávací projekt pro střední a starší generaci, který od roku 2006 realizuje Městská knihovna v Lounech. Přítomné s ním seznámila ředitelka knihovny Dagmar Kučerová. Cíle projektu vidí v možnosti seberealizace, socializaci opuštěných seniorů, rozvoji duševního života, podpoře myšlenky, že i stáří může být velmi příjemným obdobím života, v rovném přístupu ke vzdělání pro všechny sociální a věkové skupiny, v nabídce kvalitní náplně volného času. Knihovna nabízí přednášky, interaktivní semináře, tvorbu v ateliéru, práce a výzkum v terénu i vlastní přípravu seminářů pro spolužáky. Výuka probíhá v pětiletých cyklech rozdělených na zimní a letní semestr a oborově cílí na jazyky, historii regionální i světovou, přírodní vědy, cestování, umění, společenské vědy.

O projektu [Mít svět přečtený](#) [30] hovořil Jiří Starý ze Severočeské vědecké knihovny v Ústí nad Labem. Projekt je financován ze strukturálních fondů EU, z Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání, a realizován je v období od 1. září 2018 do 30. srpna 2020. Jde o pilotní projekt propojování a spolupráce pracovníků formálního a neformálního vzdělávání. Spolupracuje na něm celkem 15 organizací v rámci Ústeckého kraje, mateřské, základní a střední školy a knihovny

z okresů Děčín, Litoměřice, Louny a Ústí nad Labem, Muzeum města Ústí nad Labem a Dobrovolnické centrum. Vytvořeno bude 15 vzdělávacích programů v rozsahu 16 hodin s tématy cesta knihy od autora až ke čtenáři; nové technologie a jejich využití v rozvíjení kreativity; programování aplikací do chytrých zařízení, zpracování místního tématu z historie, folkloru, zeměpisu, hospodářství regionu a umění; citační etika v práci s informacemi při badatelské činnosti a kritickém čtení; podpora čtenářství prostřednictvím mediálních výstupů. Martina Kaucká z Muzea města Ústí nad Labem pak uvedla konkrétní programy pro mateřské a střední školy, které vytváří pedagogické a historické oddělení ústeckého muzea, a vysvětlila, v čem vidí výhody a přednosti muzejní pedagogiky. Zmínila např. odborníky a znalce zajímavostí z nejrůznějších oblastí, zkušenosti, znalost místních lokalit a prostředí (i těch běžně nepřístupných), čas a prostor hrát si, neformální prostředí, přístup k exponátům a jejich replikám. Zdůraznila, že muzeum má čas se vybranému tématu skutečně věnovat a vytvořit zajímavé interaktivní programy.

[Oblastní muzeum v Chomutově](#) [31] připravuje ke 30. výročí Sametové revoluce regionálně zaměřený projekt výstavy obohacené o zážitkovou část pro školy i veřejnost - [Únik z totality](#) [32], který prezentovala Miroslava Brůnová. Chomutovské muzeum projektem cílí na žáky druhého stupně základních škol, studenty škol středních i rodiny s dětmi přiměřeného věku, pro něž vzniká úniková hra; pamětníci pak ocení zejména soubor 110 fotografií z roku 1989. M. Brůnová slíbila, že úniková hra bude k dispozici pro zapůjčení do dalších muzeí či jiných kulturních a vzdělávacích institucí.

Mnozí účastníci konference s radostí využili možnosti volné prohlídky expozic ústeckého muzea a po skončení přednáškové části mohli vyslechnout i poutavý výklad ředitele muzea Václava Houfka. Prohlídku s průvodcem nabídla také Severočeská vědecká knihovna v zrekonstruované Wolfrumově vile ve Velké Hradební 49; po oba dny byl navíc připraven workshop Poker nebo Bridge v režii vzdělávacího centra [Náš EMU](#) [33] (Efektivní metody učení).

[34]

Z workshopu *Poker nebo Bridge* (foto: Filip Jarolímek)

První Kulturní fórum Ústeckého kraje přineslo řadu inspirativních příspěvků. Nutnost celoživotního vzdělávání je nezpochybnitelná, a pokud si konference kladla otázku, jakou roli v něm hrají a mají hrát kulturní instituce, nabízí se jediná odpověď. Knihovny, muzea a galerie mají důležité místo na poli neformálního vzdělávání, mohou a umějí obohatit i to formální. Jsou otevřeny lidem, novým myšlenkám i technologiím, jsou kreativní, příjemné, nebojí se spolupráce.

URL zdroje: <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2019-rocnik-28-cislo-2/prvni-kulturni-forum-usteckeho-kraje-aneb-mame>

Odkazy

- [1] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2019-rocnik-28-cislo-2/prvni-kulturni-forum-usteckeho-kraje-aneb-mame>
- [2] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/autori/andree-zdenka>
- [3] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2019-rocnik-28-cislo-2>
- [4] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/rubriky/trendy-v-knihovnach>
- [5] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/role-knihoven>
- [6] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/rozvoj-knihoven>
- [7] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/vzdelavani-v-knihovnach>
- [8] <https://www.svkul.cz/>
- [9] <https://www.svkul.cz/pro-knihovny/konference/>
- [10] https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=003121705&local_base=CNB
- [11] <https://www.svkul.cz/oddeleni-a-pobocky/lidova-cast/poradenske-a-edukacni-centrum/>
- [12] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/609/andree1.jpg>
- [13] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/609/andree2.jpg>
- [14] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/609/andree3.jpg>

- [15] <http://www.muzeumusti.cz/>
- [16] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2018-rocnik-27-cislo-3/diskuze-knihovna-vec-verejna-v-usteckem-kraji>
- [17] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/609/andree4.jpg>
- [18] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/609/andree5.jpg>
- [19] <https://www.conebylovucebnici.cz/>
- [20] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/609/andree6.jpg>
- [21] <https://www.mkcr.cz/novinky-a-media/ministerstvo-kultury-chce-prilakat-do-galerii-a-muzei-nove-navstevniky-v-ramci-projektu-vzdelavat-a-bavit-4-cs3140.html>
- [22] <https://www.mkcr.cz/podpora-projektu-vychovne-vzdelavacich-aktivit-v-muzejnictvi-527.html>
- [23] <https://www.npmk.cz/pro-skoly/pokusne-overovani>
- [24] <http://www.sk nizkoudozivota.cz/>
- [25] <https://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/projekt-uz-jsem-ctenar-knizka-pro-prvnacka>
- [26] <https://www.ujep.cz/cs/teen-age-univerzity>
- [27] <https://database.op-vk.cz/Project/Detail/399>
- [28] <https://www.pf.ujep.cz/cs/centrum-pedagogicke-praxe-partnerske-skoly-v-ramci-projektu-ucime-se-ucit-spolu>
- [29] <https://www.mkl.cz/treti-vek/o-projektu>
- [30] <https://www.svkul.cz/o-knihovne/projekty/evropske-projekty/mit-svet-precteny-aneb-spoluprace-knihoven-a-skol-v-usteckem-kraji/>
- [31] <https://www.muzeumchomutov.cz/>
- [32] https://www.muzeumchomutov.cz/aktualne/vystavy-a-akce-1/unik-z-totality-aneb-listopad-89-na-chomutovsku-19102019-122020-572_186cs.html
- [33] <https://lifecoachmichaela.wixsite.com/nasemu/>
- [34] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/609/andree7.jpg>